

Sport as a Tool for Social Mobility: with a Structural-Interpretive Approach

Arash Zarei¹ , Shirin Zardoshtian^{*2} , Homayoun Abbasi³ , Hossein Eydi⁴ , Lugman Emamgholi⁵

1. PhD student in Sports Management faculty of Sport Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran
2. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.
3. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.
4. Associate Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.
5. Assistant Professor of Sociology Faculty of Humanities and Social Sciences University of Kurdistan, Iran

* **Corresponding Author:** Shirin Zardoshtian, E-mail: Sh.zardoshtian@razi.ac.ir
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9494-3904>

Received 2024/11/1, **Revised:** 2025/3/18, **Accepted:** 2025/3/31

Abstract

This research examines sport as a tool for social mobility using a structural-interpretive approach. The statistical population comprised academic experts in sport sociology. Purposive and judgmental sampling yielded a final sample of 16 participants. A researcher-made questionnaire based on the Interpretive Structural Modeling (ISM) framework was designed to model factors improving social mobility through Iranian sport capacities. Factors were matrixed for pairwise comparison of effectiveness and influence. Analysis produced an applied model using interpretive structural modeling, supplemented by MICMAC analysis. Results indicate that social skills improvement, intellectual-cognitive factors, and emotional-affective factors are dependent variables most influenced by others. Positive attitudes, ethical-behavioral factors, and resilience factors emerged as key independent influencers. Access to resources, social, economic, and cultural factors were classified as autonomous variables.

Keywords: Social inequality, social class, social mobility, sports industry.

How to Cite: Zarei, A; Zardoshtian, Sh; Abbasi, H; Eydi, H; Emamgholi, L (2024). *Sport as a tool for social mobility: with a structural-interpretive approach*, *Journal of Sociology of Lifestyle*, 10(1), 120-141. [In Persian].

Copyright ©The authors

Publisher: University of Tabriz, Tabriz, Iran

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>)

Extended Abstract

Background and Purpose

Professional sports generate significant social effects through victories and defeats. Enhancing professional sports' status could decisively develop social mobility indicators, though comprehensive evidence of this role remains scarce in Iran. Foreign studies demonstrate professional sports' desirable social impacts, yet Iranian sports' capacities remain underutilized for social mobility development. Prevailing perspectives among managers and researchers suggest professional sports' commercialization precludes effective social roles. Iranian research primarily focuses on public sports' social functions, indicating limited awareness of professional sports' social mobility potential. This study addresses the research gap by identifying factors affecting social mobility improvement through Iranian sports capacities.

Materials and Methods

This applied study utilizes findings for scientific applications. Within the interpretive structural modeling (ISM) method, the statistical population comprises specialists and experts. Expert selection criteria include: theoretical mastery, scientific experience, willingness and ability to participate, and accessibility. The expert domain consisted of academic specialists in sports sociology with demonstrated expertise in sociological factors of social mobility enhancement through Iranian sports capacities. Purposive and judgmental sampling was employed, selecting individuals with proven field expertise. After applying selection criteria and considering ISM's characteristic of requiring limited samples, 16 participants meeting all criteria were selected. Data collection involved both library and field methods. Research background, theoretical foundations, and factors for improving social mobility through Iranian sports capacities were obtained via websites, libraries, books, and articles. Following factor extraction, expert consultation refined these into 10 final factors. A researcher-designed ISM-based questionnaire then determined causal relationships between factors. This instrument modeled social mobility improvement factors through Iranian sports capacities, presenting factors in matrix rows and columns for pairwise comparison of effectiveness and influence. Questionnaires were analyzed using interpretive structural modeling to develop an applied model. Subsequently, MICMAC analysis was conducted to graphically display variables by influence and dependence. This method defines a coordinate system divided into four quadrants based on variable dependence and influence, enabling detailed examination of each variable's scope.

Findings

Social skills improvement, intellectual-cognitive factors, and emotional-affective factors were identified as dependent variables. Positive attitudes, ethical-behavioral factors, and resilience factors emerged as key independent influencers. Access to resources, social, economic, and cultural factors were classified as autonomous variables.

Discussion

Given the importance of factors enhancing social mobility through sport, decision-makers should: (1) Identify active and inactive populations in sports activities, prioritizing inactive groups through active lifestyle promotion; (2) Systematically engage diverse racial, socioeconomic, and gender groups in public sports programming while expanding nationwide coverage, with particular emphasis on women's sports development.

Conclusion

Copyright ©The authors

Publisher: University of Tabriz, Tabriz, Iran

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Based on findings regarding factors enhancing social mobility through sport, decision-makers should: (1) Address cognitive, emotional, and psychomotor dimensions of sport participation while evaluating current sports conditions to improve accessibility to lifestyle objectives; (2) Modernize sports training to address youth generation needs, enhance activity quality, and increase goal accessibility for young populations. For foundational interventions, focus on causal priorities identified in the influencer layer of the structural-interpretive model. Specifically regarding female athletes' social mobility, prioritize behavioral factors, group dynamics, and societal responsibility dimensions. Integrating structural-interpretive modeling enhanced methodological rigor, yielding robust findings. This study expands literature on sport-enabled social mobility factors and provides practical guidance for sports organization managers at all levels.

Funding

This study received no external funding; authors covered all costs.

Authors' Contributions

Arash Zarei and Shirin Zardoshtian contributed to the design and writing of the manuscript. Homayoun Abbasi, Hossein Eydi, and Lugman Emamgholi assisted with data analysis and final revisions.

Conflicts of Interest

The authors declare no conflicts of interest.

Acknowledgement

As this work derives from a doctoral thesis, the authors thank all thesis advisors and evaluators for their guidance.

References

- Almeida, L., Dias, T., Corte-Real, N., Menezes, I., & Fonseca, A.(2023). Positive youth development through sport and physical education: a systematic review of empirical research conducted with grade 5 to 12 children and youth. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1-27.
- Asheghi, B., Beyg mohamadi, T., & Hematinezhad, M.(2023). Identifying the Mindset of experts regarding the development factors of women's public sport culture. *Research on Women's Sports*, 1(1), 35-54. (In Persian).
- Benkorti, A.(2024). Strategies for social mobility through sports and/or school in working-class Moroccan families. *Sport, Education and Society*, 1-14.
- Bagheri, M., Boudaghi, A., & Karami, F.(2022). Modelling Drivers Affecting Intergenerational Social Mobility of Women in Dehloran City. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 20(3), 7-56.(In Persian).
- Bruner, M. W., McLaren, C. D., Sutcliffe, J. T., Gardner, L. A., Lubans, D. R., Smith, J. J., & Vella, S. A.(2023). The effect of sport-based interventions on positive youth development: A systematic review and meta-analysis. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 16(1), 368-395.
- Breen, R., & Müller, W.(Eds.).(2020). *Education and intergenerational social mobility in Europe and the United States*. Stanford University Press.

- Cherappurath, N., Shamshadali, P., Elayaraja, M., & KI, D. A. K.(2024). Mapping the field: A bibliometric analysis of women's football research trends and future directions. *Apunts Sports Medicine*, 59(223), 100448.
- Ettekal, A. V., & Agans, J. P.(2020). Positive youth development through leisure: Confronting the COVID-19 pandemic. *Journal of Youth Development*, 15(2), 1-20.
- Fenton, A., Keegan, B. J., & Parry, K. D.(2023). Understanding sporting social media brand communities, place and social capital: A netnography of football fans. *Communication & Sport*, 11(2), 313-333.
- Gemar, A.(2020). Sport as culture: Social class, styles of cultural consumption and sports participation in Canada. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(2), 186-208.
- Holt, N. L., Deal, C. J., & Pankow, K.(2020). Positive youth development through sport. *Handbook of sport psychology*, 429-446.
- Heckman, J., & Landersø, R.(2022). Lessons for Americans from Denmark about inequality and social mobility. *Labour economics*, 77, 101999.
- Jones, G. J., Edwards, M. B., Bocarro, J. N., Svensson, P. G., & Misener, K.(2020). A community capacity building approach to sport-based youth development. *Sport Management Review*, 23(4), 563-575.
- Krishna, A., & Haglund, E.(2008). Why do some countries win more Olympic medals? Lessons for social mobility and poverty reduction. *Economic and Political Weekly*, 143-151.
- Karimi, J., Abbasi, H., & eydi, H.(2022). Sociological explanation of social development model based on sports development. *Sport Management and Development*,(),(In Persian).
- Kelley, J.(۲۰۲۲). A theory of social mobility, with data on status attainment in a peasant society. Canberra: Australian National University
- Kochanek, J., & Erickson, K.(2020). Interrogating positive youth development through sport using critical race theory. *Quest*, 72(2), 224-240.
- Lower-Hoppe, L. M., Anderson-Butcher, D., Newman, T. J., & Logan, J.(2021). The influence of peers on life skill development and transfer in a sport-based positive youth development program. *Journal of Sport for Development*, 9(2), 69-85.
- Ladwig, G., Tanck, J. A., Quittkat, H. L., & Vocks, S.(2024). Risks and benefits of social media trends: The influence of “fitspiration”, “body positivity”, and text-based “body neutrality” on body dissatisfaction and affect in women with and without eating disorders. *Body Image*, 50, 101749.
- Li, Y.(2023). Intergenerational social mobility in China. In *Social Inequality In China*(pp. 19-48).
- McGovern, M. M., Lowenstein, N. A., & Matzkin, E. G.(2023). Sports medicine considerations when caring for the transgender athlete. *Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation*, 5(4), 100736.
- Mare, R. D., & Song, X.(2023). Social mobility in multiple generations. *Research in Social Stratification and Mobility*, 88, 100806.
- Mutz, M., & Müller, J.(2021). Social stratification of leisure time sport and exercise activities:

- comparison of ten popular sports activities. *Leisure Studies*, 40(5), 597-611.
- Mohammad Hassan, F.(2024). Determining the Efficiency Rate and Ranking of Women's Sports Clubs in 22 Districts of Tehran using Data Envelopment Analysis(DEA). *Research on Women's Sports*, 1(2), 161-178. doi: 10.22089/rws.2024.(In Persian).
 - manuchehri, M., naderian, M., marvi, M., & mostahfezian, M.(2024). Identifying Social Factors Affecting the Entry of Women in the Sports Management Structure of Iran. *Research on Women's Sports*, 1(2), 215-234. (In Persian).
 - Moses, M. M., & Ruseski, J. E.(2021). Using behavioral economics to improve health through sports participation and physical activity. In *Behavioural Sports Economics*(pp. 302-327). Routledge.
 - Mare, R. D., & Song, X. (2023). Social mobility in multiple generations. *Research in Social Stratification and Mobility*, 88, 100806.
 - Pott, A., Crul, M., & Schneider, J.(2022). Producing pathways to success: New perspectives on social mobility. In *New Social Mobility: Second Generation Pioneers in Europe*(pp. 1-20). Cham: Springer International Publishing.
 - Richardson, K., & Fletcher, T.(2020). Community sport development events, social capital and social mobility: a case study of Premier League Kicks and young black and minoritized ethnic males in England. *Soccer & Society*, 21(1), 79-95.
 - Spaaij, R.(2009). Sport as a vehicle for social mobility and regulation of disadvantaged urban youth: Lessons from Rotterdam. *International review for the sociology of sport*, 44(2-3), 247-264.
 - Spaaij, R.(2013). Changing people's lives for the better? Social mobility through sport-based intervention programmes: Opportunities and constraints. *European Journal for Sport and society*, 10(1), 53-73.
 - Touhidi, Soheila, Moharramzadeh, Mehrdad, Imanzadeh, Massoud, Esgandari Dastagari, Simin(2022). Investigating Mediating Role of Social Vitality in Effect of Social Marketing on Development of Women's Public Sports in Ardabil Province. *Human Resource Management in Sports*, 9(2), 397-411. (In Persian).
 - taghavi sangdehi, F., Hosseininia, S. R., & Dehghanpouri, H.(2024). The effect of Perceived Crowding on women's participation in sports activities with the mediating role of perceived risk. *Research on Women's Sports*, 1(3), 235-254.(In Persian).
 - Wijaya, M. S., Hidayat, Y., & Sutresna, N.(2023). Integration of life skills through hockey in the framework of positive youth development. *JUARA: Jurnal Olahraga*, 8(1), 639-647.

فصلنامه جامعه شناسی سبک زندگی

جامعه شناسی سبک زندگی

نوع مقاله: پژوهشی

ورزش به عنوان ابزاری برای تحرک اجتماعی: با رویکرد ساختاری - تفسیری

آرش زارعی^۱، شیرین زردشتیان^{۲*}، همایون عباسی^۳، حسین عیدی^۴، لقمان امامقلی^۵

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۴. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۵. استادیار گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، ایران

*نویسنده مسئول: شیرین زردشتیان؛ Sh.zardoshtian@razi.ac.ir؛ <https://orcid.org/0000-0001-9494-3904>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۸/۱۱ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۱۲/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱/۱۶

چکیده

هدف این پژوهش بررسی ورزش به عنوان ابزاری برای تحرک اجتماعی: با رویکرد ساختاری - تفسیری است. جامعه آماری آن، شامل خبرگان دانشگاهی در حوزه جامعه شناسی ورزشی بود. در این پژوهش، روش نمونه گیری هدفمند و قضاوتی مورد استفاده قرار گرفت. و در نهایت ۱۶ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. در این پژوهش از پرسش نامه محقق ساخته ای که بر اساس مدل ISM طراحی گردید، استفاده شد. این پرسش نامه جهت ارائه مدلی از عوامل بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت های ورزش ایران طراحی شد. این عوامل در سطر و ستون پرسش نامه قرار گرفته تا اثرپذیری و اثرگذاری هر یک از این عوامل، به صورت زوجی مقایسه شوند. و در نهایت نیز با تحلیل و ارزیابی این پرسش نامه ها مدلی کاربردی با رویکرد مدل سازی ساختاری تفسیری ارائه شد. همچنین در ادامه پژوهش از تحلیل میک مک استفاده شد. نتایج نشان داد که عامل بهبود مهارت های اجتماعی، عوامل فکری - شناختی و عوامل هیجانی - عاطفی جزو عوامل وابسته هستند که بیشتر از سوی سایر عوامل تأثیر می پذیرند. عامل نگرش مثبت، عوامل اخلاقی - رفتاری و عوامل تاب آوری جزو عوامل مستقل کلیدی است که سبب تأثیرگذاری بر سایر عامل می شود. نتایج تحقیق همچنین نشان داد که عوامل دسترسی به منابع، عوامل اجتماعی، تحرک اجتماعی، صنعت ورزش

استناد به این مقاله:

زارعی، آرش؛ زردشتیان، شیرین؛ عباسی، همایون؛ عیدی، حسین؛ امامقلی، لقمان (۱۴۰۴). ورزش به عنوان ابزاری برای تحرک اجتماعی: با رویکرد ساختاری - تفسیری. جامعه شناسی سبک زندگی، ۱۰ (۱)، ۱۲۳-۱۴۵.

Copyright ©The authors

Publisher: University of Tabriz, Tabriz, Iran

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

مقدمه

از ویژگی‌های دنیای امروز، دگرگونی‌ها و تحولات سریع است. این تحولات در حوزه فکر و فرهنگ، صبغه‌ای پرشتاب دارد (منوچهری، ۲۰۲۴)؛ همچنین از ویژگی‌های اساسی جامعه بشری در طول تاریخ، وجود نابرابری‌های اجتماعی است. همیشه عده‌ای به واسطه دارا بودن برخی ویژگی‌ها و امتیازات، برتر و برخی به دلیل نداشتن آن ویژگی‌ها و امتیازات، فروتر بوده‌اند (Cherappurath, 2024). نخستین نابرابری‌ها عمدتاً مبتنی بر ویژگی‌های جسمی و زیستی بوده‌اند. افرادی که باهوش‌تر، قوی‌تر، زیباتر و سالم‌تر بودند، این بخت را داشتند که در جایگاه والاتری قرار گیرند (Ladwig, 2024). به تدریج، این ویژگی‌های جسمی و زیستی به موارد دیگری همچون جنسیت، قومیت، مذهب، دارایی و غیره، تعمیم یافت و نابرابری‌های گسترده‌ای بین انسان‌ها پدید آمد. جامعه‌شناسان برای توصیف این نابرابری‌ها از مفهوم قشربندی استفاده می‌کنند و معتقدند که نظام‌های برده‌داری، کاستی، رسته‌ای و طبقاتی، چهار شکل عمده قشربندی هستند که در طول تاریخ در جوامع بشری ظاهر شده‌اند (Mcneil, 2023). به طور طبیعی، همه انسان‌ها در وضعیت اجتماعی-اقتصادی از پیش تعیین‌شده‌ای که خارج از کنترل آنهاست، به دنیا می‌آیند. در نظام‌های برده‌داری، افراد امکان تغییر وضعیت خود را ندارند. اما در نظام طبقاتی، این امکان وجود دارد که افراد بتوانند جایگاه اجتماعی‌ای را که در آن متولد شده‌اند، تغییر دهند. از همین جا، مفهوم تحرک اجتماعی مطرح می‌شود. تحرک اجتماعی به جابجایی افراد در موقعیت‌های مختلف اطلاق می‌شود. تحرک اجتماعی، یکی از مهم‌ترین مفاهیمی است که با زندگی اجتماعی افراد در ارتباط است (Bagheri, 2022). تحرک اجتماعی به تغییر در وضعیت اجتماعی-اقتصادی یک فرد، چه در رابطه با والدین (تحرک بین نسلی) و چه در طول زندگی (تحرک درون‌نسلی) اشاره دارد (Mare, 2023).

تحرک اجتماعی با برابری فرصت‌ها مرتبط است و میزانی است که افراد بدون توجه به پیشینه اجتماعی-اقتصادی والدین‌شان، جنسیت، سن، گرایش جنسی، نژاد، قومیت، زادگاه یا موارد دیگر، شانس یکسانی برای موفقیت در زندگی دارند (Li, 2023). تحرک اجتماعی و برابری فرصت‌ها را می‌توان بر حسب درآمد یا طبقه اجتماعی سنجید. اما می‌توان آن را دربرگیرنده سایر ابعاد رفاهی مانند بهداشت و آموزش نیز دانست (Heckman, 2022). تحرک اجتماعی، مشتمل بر چهار شکل است: تحرک عمودی، یا تغییر منزلت افراد از یک طبقه اجتماعی به طبقه دیگر که ممکن است صعودی یا نزولی باشد؛ ۲) تحرک افقی، یا حرکت فرد از یک شغل به شغلی دیگر در همان سطح اجتماعی. شخصی که تغییر شغل می‌دهد اما منزلت اجتماعی‌اش هیچ تغییری نمی‌کند، تحرک افقی را تجربه کرده است؛ ۳) تحرک بین نسلی، یعنی تحرکی که میان دو نسل صورت می‌گیرد. وقتی پسر یک راننده تاکسی در رشته پزشکی فارغ‌التحصیل شود یا بالعکس، زمانی که پسر یک پزشک تبدیل به یک راننده تاکسی شود، تحرک اجتماعی بین نسلی صعودی یا نزولی اتفاق افتاده است؛ ۴) تحرک درون‌نسلی، یا دگرگونی در منزلت اجتماعی یک فرد یا گروه طی دوره حیات او که می‌تواند صعودی یا نزولی باشد (Kelley, 2009).

بنابراین اگر به جامعه با یک دید نظام‌مند بنگریم که در آن تمام نهادها و سازمان‌ها در رسیدن به اهداف آن مؤثر هستند، در این صورت خواهیم دید که چه روابط عمیق و پیچیده‌ای میان نهادها و سازمان‌های جامعه وجود دارد که

هرکدام به نحوی در رساندن جامعه به اهدافش سهم دارند. سهم همه نهادها به یک میزان نیست و برخی سهم بسزایی دارند (Montacute, 2020). در این میان صنعت ورزش به دلیل عملکردهای متعدد و متنوع از جمله آگاه‌سازی شهروندان، فراهم کردن زمینه لازم جهت رشد دانش، توسعه اقتصادی و اجتماعی به مهمترین عامل در کشورهای مختلف تبدیل شده است (Höglund, 2022).

بسیاری از مؤسسه‌های بین‌المللی به ورزش به عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف غیرورزشی می‌نگرند. آنها تأکید می‌کنند که ورزش یک پدیده اجتماعی وسیع جهانی است که در زندگی جوانان و بزرگسالان زن و مرد ریشه دارد. بنابراین، ورزش نباید تنها به عنوان یک محصول جامعه ما، بلکه باید به عنوان یک موتور محرکه شناخته شود (Touhidi, 2022).

ورزش یک پدیده اجتماعی وسیع و جهانی است که در زندگی جوانان و بزرگسالان ریشه دارد. که به عنوان یکی از حوزه‌های مهم در خصوص مسائل اجتماعی مشخص است (Fenton, 2023). هدف از تحرک اجتماعی، تغییر دادن جایگاه فرد در نظام دسته‌بندی اجتماعی است. این تحرک، گاه صعودی است، یعنی این که فرد از یک جایگاه اجتماعی به مقام بالاتر ترقی می‌کند، و گاه نزولی است، یعنی فرد از جایگاه اجتماعی که داشته به موقعیت پایین‌تر تنزل می‌نماید. نمونه تحرک صعودی در ورزش، همان ورزشکار است که از آماتوری به ورزش حرفه‌ای یا از یک بازی در یک باشگاه گمنام به بازی در باشگاهی صاحب‌نام منتقل می‌شود. زیرا چنین ورزشکاری، از رهگذر موفقیت‌های ورزشی خود، جایگاه اجتماعی‌اش را تقویت می‌کند. این موفقیت‌ها نیز تعمیم‌پذیرند. یعنی ورزشکار می‌تواند با استفاده گسترده از پیشرفت‌ها و روابطی که موفقیت ورزشی برایش فراهم آورده است، مقام و شغل یا ثروتی به‌دست آورد که رسیدن به آن بدون پایگاه ورزشی جدیدی که بدان ارتقاء یافته است امکان‌پذیر نبود. نمونه تحرک نزولی در ورزش هم ورزشکاری حرفه‌ای است، که بالا رفتن سن یا آسیب‌دیدگی باعث کاهش عملکرد ورزشی او می‌شود و این تحرک نزولی به شکل سقوط در موقعیت یا شغل یا درآمد انعکاس می‌یابد. البته تحقیقات نشان داده است که در عرصه ورزش، تحرک صعودی به مراتب بیشتر از تحرک نزولی اتفاق می‌افتد (Krishna, 2008).

Schafer (۲۰۰۵) به این نتیجه رسید که ورزشکارانی که از طبقات پایین اجتماعی یا اقلیت‌ها برمی‌خیزند و عملکرد ورزشی خوبی دارند می‌توانند از موقعیت ورزشی خود در راه بهبود موقعیت اجتماعی خویش بهره ببرند (Sepaj, 2013).

بنابراین پس از دوره استعدادیابی، افراد ورزشکار همچنان که به بلوغ ورزشی و کسب عناوین می‌رسند، دوران قهرمانی خود را طی می‌کنند. ابتدای دوران قهرمانی (یعنی بعد از گزینش به عنوان استعداد) مرحله استقرار در رشته و تیم به صورت تخصصی است. در این مرحله، افراد، یک رشته ورزشی خاص را انتخاب می‌کنند. پس از استقرار، مرحله آموزش و رشد است که به اصطلاح استعدادپروری نامیده می‌شود. استعدادپروری شامل آموزش پیشرفته و ارزیابی تخصصی است. پیشرفت و ارتقاء در مسیر قهرمانی مرحله سوم بعدی است که ورزشکاران جوان در مرحله اصلی رقابت با افراد هم‌پست یا هم‌وزن خود در مسابقات قرار می‌گیرند. مرحله دیگر دوره قهرمانی، مرحله نگهداری است. در این مرحله دوره موفقیت‌های قهرمانی در حال سپری شدن است و ورزشکاران تحت تأثیر سیستم نقل و انتقالات با تیم‌ها قراردادهای چندساله می‌بندند. در

انتهای قهرمانی برای سطح ملی بحث جبران خدمات برای ورزشکاران مطرح می‌شود. در این مرحله ضروری است که سازمان‌های ورزشی به صورت سیستمی خدماتی عمل کنند و به تأمین، بهسازی و نگهداری و نیز جبران خدمات ورزشکاران بپردازند (Wong, 2009).

با پایان دوره قهرمانی، ورزشکاران از ورزش رقابتی کناره‌گیری می‌کنند یا به اصطلاح از ورزش بازنشسته می‌شوند. تاکنون علل مختلفی برای کناره‌گیری ورزشکاران از حرفه ورزشی خود گزارش شده است که به صورت کلی بر رویکردهای اختیاری و اجباری، برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده و متأثر از عوامل ورزشی و غیرورزشی دلالت دارند. اگرچه این علل به وسیله ساختار ورزش تحت تأثیر قرار می‌گیرند، اما براساس گزارش‌های موجود، آسیب‌دیدگی، افزایش سن، عدم گزینش و انتخاب شخصی، رایج‌ترین عوامل علی کناره‌گیری بوده است. کارکردهای ورزش حرفه‌ای به عنوان موضوعی مهم در توسعه اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی همواره مد نظر بوده است. اگرچه تمرکز ورزش حرفه‌ای بر توسعه اقتصادی محیط خود بوده است، اما کارکردهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نیز داشته است. ورزش حرفه‌ای به واسطه گسترش برخی جنبه‌های اجتماعی سبب می‌شود تا جوامع در مسیر توسعه اجتماعی قرار گیرند. هرچند اشاره می‌کنند که نظارت بر رفتارها و سیاست‌های ورزش حرفه‌ای می‌تواند در دستیابی به این امر مهم تأثیرگذار باشد. بدون شک، ورزش حرفه‌ای به واسطه برخورداری از مخاطبان گسترده از تمامی گروه‌ها و رده‌های سنی، جذابیت زیاد و پوشش رسانه‌ای می‌تواند آثار مثبت اجتماعی داشته باشد. این مسئله نیازمند وجود استانداردهای لازم در ورزش حرفه‌ای است، اما می‌توان با متناسب‌سازی فعالیت‌های ورزش حرفه‌ای مسیر توسعه تحرک‌های اجتماعی را هموار کرد. همواره ورزش حرفه‌ای توانسته است با پیروزی و شکست‌ها آثار اجتماعی مختلفی را به ارمغان آورد. این مسئله نشان می‌دهد که بهبود وضعیت ورزش حرفه‌ای و متناسب‌سازی آن می‌تواند در توسعه شاخص‌های تحرک اجتماعی نقشی تعیین‌کننده داشته باشد که در پژوهش‌های مختلف این مسئله بررسی شده است. پژوهش‌ها به ویژه مطالعات خارجی نشان می‌دهند که ورزش حرفه‌ای توانسته است آثار مطلوب اجتماعی را به ارمغان آورد، اما شواهد جامع و دقیقی درباره نقش ورزش حرفه‌ای در توسعه تحرک‌های اجتماعی در ایران وجود ندارد. این فقدان شواهد علمی سبب شده است تا امروزه ظرفیت‌های ورزش حرفه‌ای در مسیر توسعه شاخص‌های تحرک اجتماعی در ایران استفاده نشود. نگاه غالب در بین مدیران و حتی بعضی از پژوهشگران حوزه مدیریت ورزشی این است که ورزش حرفه‌ای چون جنبه تجاری به خود گرفته است، نمی‌تواند نقش‌های مؤثری اجتماعی داشته باشد. علاوه بر این، تمرکز عمدتاً پژوهشگران ایرانی بر پی بردن و اثبات کارکردهای ورزش همگانی در توسعه شاخص‌های اجتماعی بوده است. این مسئله نشان می‌دهد که در ایران همچنان درباره کارکردهای تحرک‌های اجتماعی ورزش حرفه‌ای آگاهی لازم وجود ندارد و از آن غفلت شده است. البته خلاء پژوهش‌های جامع درباره تعیین ظرفیت‌های ورزش حرفه‌ای در جهت توسعه شاخص‌های تحرک‌های اجتماعی در ایران وجود دارد. مطالعات پیشین داخلی به صورت جامع کارکردهای ورزش حرفه‌ای در توسعه شاخص‌های تحرک‌های اجتماعی را مد نظر قرار نداده‌اند و قصد پاسخ‌گویی به این سؤال را دارند که عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش چگونه است؟

پیشینه پژوهش

Sepaj (۲۰۰۹) در تحقیق خود با عنوان «وسیله‌ای برای تحرک اجتماعی و تنظیم جوانان محروم شهری» بیان می‌دارد که برنامه‌های مداخله اجتماعی مبتنی بر ورزش به عنوان ابزارهای بالقوه برای ایجاد اشکال مختلف سرمایه در نظر گرفته می‌شوند که از آن‌ها می‌توان مزایای خاصی به دست آورد که عوامل اجتماعی را قادر می‌سازد موقعیت اجتماعی خود را بهبود بخشند. Bagheri (۲۰۲۲) نیز تحقیقی با عنوان «نشان دادن مدل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بین نخبگان ورزشی در تعامل با بستر اجتماعی انجام داد که یافته‌های آن در ۵ دسته مقوله جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی در تعامل با بستر اجتماعی شناسایی شد که عبارت اند از: دسته «تعاملات اجتماعی»، «سرمایه‌های اجتماعی»، «منابع انسانی» و «ظرفیت‌ها» و «منابع مادی». Karimi (۲۰۲۲) نیز در تحقیقی با عنوان «تبیین جامعه‌شناختی الگوی توسعه اجتماعی مبتنی بر توسعه ورزش» نشان داد که تحولات جهانی بر قوانین ورزش بین‌الملل موثر است (۰/۹۵) و همچنین قوانین ورزش بین‌الملل (۰/۶۲) و روندهای اجتماعی (۰/۳۴) می‌توانند بر فرهنگ ورزش کشور تأثیر داشته باشند. در نهایت باید گفت که فرهنگ ورزش کشور بر توسعه ورزش (۰/۹۶) و توسعه ورزش بر توسعه اجتماعی (۰/۹۰) تأثیر دارد. همچنین برآزش مدل از مقدار قابل قبولی برخوردار بود.

خسروی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «تبیین جامعه‌شناختی سهم سرمایه اجتماعی در تحرک اجتماعی» انجام دادند که نتایج آن نشان داد که میانگین تحرک اجتماعی در میان جمعیت نمونه کمتر از حد متوسط است (۱/۷۵). همچنین در میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، میانگین اعتماد اجتماعی کمتر از سایر مؤلفه‌ها بوده (۲/۰۶) و بین سرمایه اجتماعی و تحرک اجتماعی همبستگی معنی‌دار و مثبت وجود داشته است. در میان ابعاد سرمایه اجتماعی بین مشارکت اجتماعی و تحرک اجتماعی همبستگی معنی‌دار مشاهده نشد ولی بین اعتماد اجتماعی و پیوند گروهی با تحرک اجتماعی همبستگی معنی‌دار و مثبت نشان داده شد. همچنین در میان متغیرهای فردی و جمعیتی بین سن، تحصیلات، وضعیت فعالیت، منطقه مسکونی، وضعیت مهاجرت و تحرک اجتماعی رابطه معنی‌دار مشاهده گردید. مقدار r^2 نشان داد که ۴۷ درصد تغییرات تحرک اجتماعی به وسیله متغیرهای مستقل وارد شده در معادله رگرسیونی تحلیل قابل تبیین است. Mare (۲۰۲۳) در تحقیقی با عنوان «تحرک اجتماعی در چند نسل پژوهش در قشر بندی اجتماعی» به این نتیجه رسید که تحرک اجتماعی تأثیرات، چند نسلی ویژگی‌های خویشاوندان را در سه یا چند نسل به هم مرتبط می‌سازد. این اثرات شامل اثرات خالص مستقیم ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی پدر بزرگ و مادر بزرگ بر نوه‌ها، تأثیرات نسل‌های دورتر و تأثیرات ویژگی‌های خانوادگی است که مزیت یا مضرات شدیدی را در گذشته به ارمغان آورده است Popp (۲۰۲۲). او در تحقیقی با عنوان «تولید مسیرهای موفقیت: دیدگاه‌های جدید در مورد تحرک اجتماعی» به این نتیجه رسید که سازمان و کسب و کارهای جدید می‌تواند افراد را برای بهبود تحرک‌های اجتماعی در سطح عمودی بالا بیاورد. و همچنین عدم خلاقیت در کسب و کار باعث می‌شود که تحرک افقی شکل گیرد. Richardson (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «رویدادهای توسعه ورزش اجتماعی، سرمایه اجتماعی و تحرک اجتماعی: مطالعه موردی مسابقات لیگ برتر و مردان جوان سیاه‌پوست و قومیتی در انگلستان» به این نتیجه رسید که مسابقات لیگ برتر برای ایجاد پیوند سرمایه اجتماعی مؤثر بوده و می‌تواند به

توانمندسازی فردی و خودباوری بیشتر منجر شود. با این حال، فرصت‌ها برای استفاده از چنین سرمایه‌ای برای پاداش شخصی به شبکه‌های افقی/تحرک محدود می‌شد و متعاقباً، تبدیل این سرمایه به اشکال دیگر، مانند پل‌سازی، پیوند و سرمایه ورزشی، بسیار تنظیم‌شده و استثنایی بود.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است و از نتایج آن می‌توان برای کاربردهای علمی استفاده کرد. جامعه آماری در روش مدل‌سازی ساختار تفسیری متشکل از متخصصان و خبرگان است و معیارهای انتخاب خبرگان، عبارت است از تسلط نظری، تجربه علمی، تمایل و توانایی مشارکت در پروژه و دسترسی. قلمرو خبرگان شامل خبرگان دانشگاهی در حوزه جامعه‌شناسی ورزشی بود که باید دارای تسلط نظری و علمی در حوزه عوامل جامعه‌شناختی بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش ایران باشند. در این پژوهش روش نمونه‌گیری هدفمند و قضاوتی مورد استفاده قرار گرفت. نمونه‌گیری شامل انتخاب از بین افرادی است که تجربه یا خبرویت آنها در حوزه مطالعاتی محرز شده باشد. بعد از بررسی و اعمال شاخص‌های بیان شده و به دلیل روش مدل‌سازی ساختار تفسیری که تعداد زیادی نمونه ندارد، در نهایت مشخص شد که ۱۶ نفر تمام شاخص‌های فوق‌الذکر را پوشش داده بودند.

در این پژوهش روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی است. به این صورت که برای دستیابی به پیشینه پژوهش، مبانی نظری و استخراج عوامل بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش ایران با مراجعه به سایت‌ها، کتابخانه‌ها و مطالعه کتاب‌ها و مقالات مرتبط، اطلاعات مورد نیاز گردآوری شد. پس از استخراج عوامل بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش ایران، با نظر خبرگان، عوامل تعدیل شدند و ۱۰ عامل، به عنوان عوامل نهایی انتخاب شد. سپس به منظور مشخص نمودن تأثیر علت و معلولی عوامل مستخرج، از پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای استفاده شد که بر اساس مدل ISM طراحی گردید. این پرسش‌نامه جهت ارائه مدلی از عوامل بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش ایران طراحی شد. این عوامل در سطر و ستون پرسش‌نامه قرار گرفته تا اثرپذیری و اثرگذاری هر یک از این عوامل، به صورت زوجی مقایسه شوند. در نهایت نیز با تحلیل و ارزیابی این پرسش‌نامه‌ها مدلی کاربردی با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری ارائه شد. همچنین در ادامه پژوهش از تحلیل میک‌مک استفاده شد. این روش برای نمایش گرافیکی متغیرها براساس قدرت نفوذ و وابستگی آنها در مدل‌سازی ساختاری-تفسیری است. بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها، می‌توان دستگاه مختصاتی تعریف کرد و آن را به چهار قسمت مساوی تقسیم نمود. تجزیه و تحلیل MICMAC بر پایه قدرت نفوذ(تأثیرگذاری) و میزان وابستگی(تأثیرپذیری) هر متغیر شکل گرفته و امکان بررسی بیشتر محدوده هر یک از متغیرها را فراهم می‌سازد.

یافته‌ها

به منظور ساختاردهی به عامل از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری استفاده شد. این روش ۴ گام اساسی داشت:

گام اول) ایجاد ماتریس خودتعاملی ساختاری

برای تهیه ماتریس خودتعاملی ساختاری، وابستگی تمام عناصر شناسایی شده (منظور از عناصر در این گام، عوامل شناسایی شده است که در تحقیق حاضر ۱۰ عامل شناسایی گردید)، به صورت دو به دو مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای با استفاده از عوامل شناسایی شده طراحی گردید. روایی صوری این پرسش‌نامه با استفاده از بررسی نظرات اساتید دانشگاهی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. جدول ۱ تجمیع نظرات خبرگان را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱: ماتریس تجمیع نظرات خبرگان (یافته‌های تحقیق)

عامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	7	4	2	4	2	2	0	1	7	1
۲	2	7	0	3	4	5	5	3	5	1
۳	4	1	7	5	3	3	3	5	4	6
۴	4	5	0	7	2	1	2	3	6	0
۵	2	5	3	5	7	0	0	3	3	7
۶	2	6	3	3	7	7	7	4	4	4
۷	1	4	4	4	4	7	7	1	3	3
۸	4	5	3	2	5	1	1	7	5	1
۹	6	5	4	2	3	1	3	1	7	4
۱۰	7	6	5	2	7	2	3	5	6	7

در ادامه ضمن تعیین حد استاندارد، اعدادی که بالاتر از استاندارد بودند، عدد ۱ و اعدادی که پایین تر از استاندارد بودند، عدد صفر در نظر گرفته شد. جدول شماره ۲ ماتریس فوق به توان ۱۰ را نشان می‌دهد. با توجه به جدول لوشه حد آستانه ۶ در نظر گرفته شد.

جدول شماره ۲: ماتریس تجمعی به توان ۱۰ (یافته‌های تحقیق)

$$\begin{pmatrix}
 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\
 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\
 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1
 \end{pmatrix}^{10} = \begin{pmatrix}
 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 10 & 0 \\
 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 45 & 0 & 0 & 45 & 1 & 0 & 0 & 0 & 120 & 10 \\
 502 & 0 & 0 & 502 & 512 & 512 & 512 & 0 & 466 & 511 \\
 466 & 0 & 0 & 466 & 511 & 512 & 512 & 0 & 382 & 502 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\
 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\
 10 & 0 & 0 & 10 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45 & 1
 \end{pmatrix}$$

جدول شماره ۳: ماتریس ادغامی (یافته‌های تحقیق)

عامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
۲	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
۳	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
۴	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
۵	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1
۶	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1
۷	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1
۸	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
۹	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
۱۰	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0

این ماتریس در نتیجه ادغام نظرات خبرگان انجام گردید. بدین صورت که پس از ادغام نظرات خبرگان و مشخص شدن حد استاندارد لازم، خانه‌هایی که دارای حد نصاب مد نظر بودند، امتیاز ۱، و سایر خانه‌ها امتیاز صفر را گرفتند.

گام دوم) به دست آوردن ماتریس دسترسی نهایی

برای به دست آوردن ماتریس دسترسی نهایی، نمادهای بالا به صفر و ۱ تبدیل شدند. بر حسب قواعد موجود در این گام، جدول شماره ۴ شکل گرفت.

جدول شماره ۴: ماتریس دسترسی نهایی (یافته‌های تحقیق)

قدرت نفوذ	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	عامل
2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	4
5	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	5
7	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	6
7	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	7
1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	8
1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	9
4	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	10
	4	6	1	2	2	3	5	1	1	5	میزان وابستگی

گام سوم) تعیین سطح

به منظور تعیین سطح، با استفاده از ماتریس دستیابی مجموعه قابل دستیابی (خروجی) و مجموعه پیش نیاز (ورودی) برای هر متغیر تعیین شدند. در این گام مجموعه معیارهای ورودی و خروجی برای هر معیار را محاسبه می کنیم و سپس عوامل مشترک را نیز مشخص می کنیم. در این گام، معیاری دارای بالاترین سطح ISM است که مجموعه خروجی (دستیابی) با مجموعه مشترک برابر باشد. پس از شناسایی این متغیر یا متغیرها، سطر و ستون آن ها را از جدول حذف می کنیم و عملیات را دوباره بر روی دیگر معیارها تکرار می کنیم.

جدول شماره ۵: نتایج سطح اول را نشان داده است.

جدول شماره ۵: نتایج سطح اول (یافته های تحقیق)

عامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
1	9, 1	1,5,6,7,10	1	
2	2	2	2	1
3	3	3	3	1
4	4	4,5,6,7,10	4	1
5	1,4,5,9,10	5,6,7,	5,	
6	1,4,5,6,7,9,10,	6,7,	6,7	
7	1,4,5,6,7,9,10,	6,7,	6,7,	
8	8	8	8	1
9	9	1,5,6,7,9,10,	9	1
10	1,4,9,10	5,6,7,10,	10	

جدول شماره ۶: نتایج سطح دوم (یافته های تحقیق)

عامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
1	1	1,5,6,7,10	1	2
5	1,5,10,	5,6,7	5	
6	1,5,6,7,10,	6,7,	6,7,	
7	1,5,6,7,10	6,7,	6,7,	
10	1,10,	5,6,7,10	10	

جدول شماره ۷: نتایج سطح سوم (یافته های تحقیق)

عامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
5	5,10,	5,6,7	5	
6	5,6,7,10,	6,7,	6,7,	
7	5,6,7,10	6,7,	6,7,	
10	10,	5,6,7,10	10	3

جدول شماره ۸: نتایج سطح چهارم (یافته‌های تحقیق)

عامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
5	5	5,6,7	5	4
6	5,6,7	6,7,	6,7,	
7	5,6,7	6,7,	6,7,	

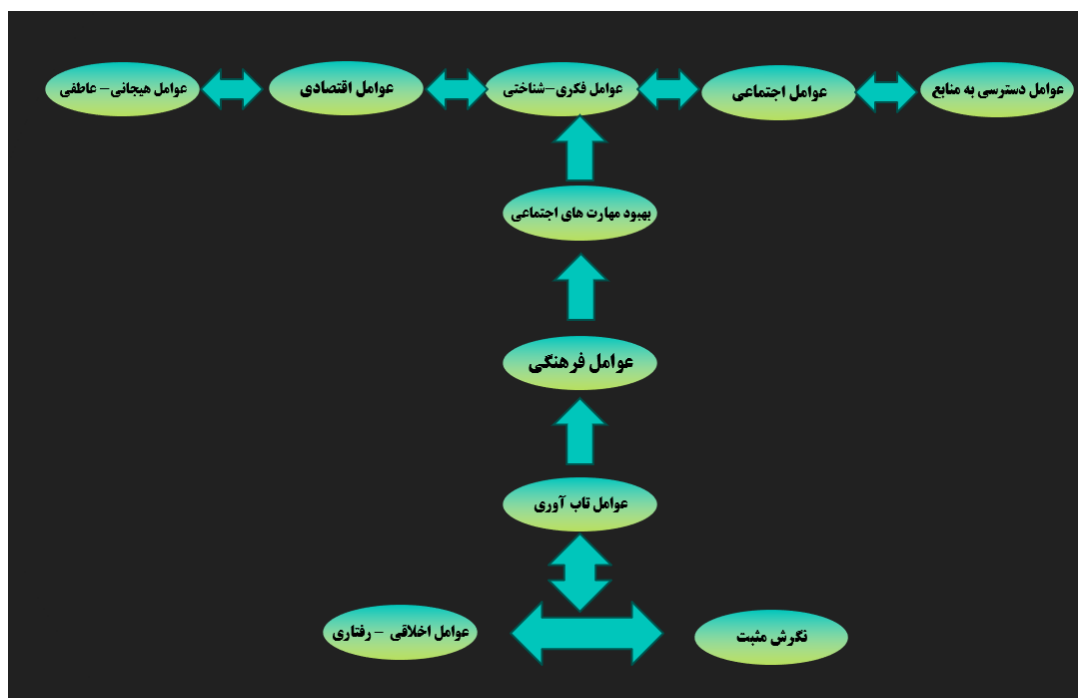
جدول (۹): نتایج سطح پنجم (یافته‌های تحقیق)

عامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
6	5,6,7	6,7,	6,7,	5
7	5,6,7	6,7,	6,7,	5

در نهایت مشخص گردید که مدل تحقیق دارای ۵ سطح است. به عبارتی این گام مشخص نمود که عامل در ۵ سطح ساختاردهی شدند.

گام چهارم) تشکیل مدل ساختاری تفسیری

شکل شماره ۱ مدل رسم شده را به نمایش گذاشته است.

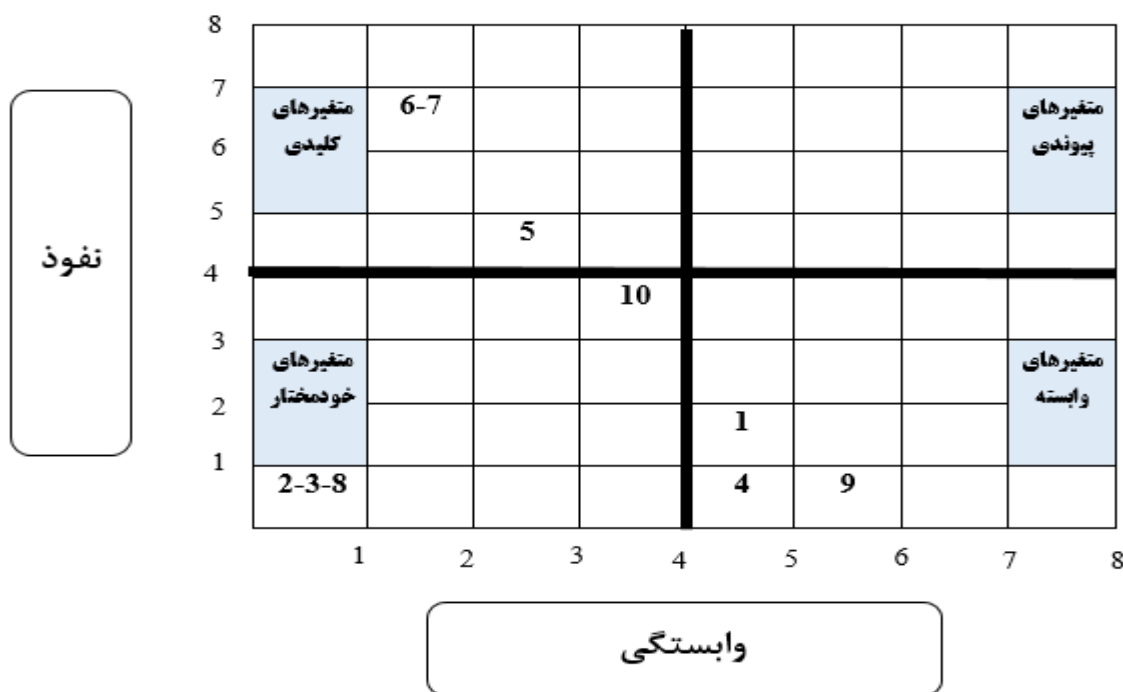

شکل شماره ۱: مدل ساختاری تفسیری تحقیق (یافته‌های تحقیق)

در این مرحله با استفاده از تحلیل Micmac نوع متغیرها با توجه به اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص خواهد شد و پس از تعیین قدرت نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی عامل، می‌توان تمامی عوامل شناسایی شده را در یکی

از خوشه‌های چهارگانه روش ماتریس اثرمتغیرها در چهار گروه طبقه‌بندی نمود. اولین گروه شامل متغیرهای خودمختار می‌شود که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیفی دارند. این متغیرها تا حدودی از سایر متغیرها مجزا هستند و ارتباطات کمی دارند. گروه دوم متغیرهای وابسته هستند که از قدرت نفوذ ضعیف، اما وابستگی بالایی دارند. گروه سوم متغیرهای پیوندی هستند که از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردارند. در واقع هر گونه عملی بر روی این متغیرها باعث تغییر در سایر متغیرها می‌شود. گروه چهارم، متغیرهای مستقل (کلیدی) را در برمی‌گیرد. این متغیرها دارای قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی هستند. شکل شماره ۲ تحلیل Micmac در تحقیق حاضر را به نمایش گذاشته است.

شکل شماره ۲: تحلیل میک‌مک (یافته‌های تحقیق)

با توجه به جدول بالا مشخص گردید که عامل ۱ (بهبود مهارت‌های اجتماعی)، ۴ (عوامل فکری - شناختی) و ۹ (عوامل هیجانی - عاطفی) جزو عامل وابسته هستند که بیشتر از سوی سایر عوامل تأثیر می‌پذیرند. نتایج همچنین نشان داد که هیچ کدام از عوامل جز عامل پیوندی نیستند. نتایج همچنین نشان داد که عامل ۶ (نگرش مثبت)، ۷ (عوامل اخلاقی - رفتاری) و ۵ (عوامل تاب‌آوری) جزو عوامل مستقل کلیدی بوده که سبب تأثیرگذاری بر سایر عوامل می‌شود. نتایج تحقیق همچنین نشان داد که عامل ۲ (عوامل دسترسی به منابع)، ۳ (عوامل اجتماعی)، ۸ (عوامل اقتصادی) و ۱۰ (عوامل فرهنگی) جزو عامل خودمختار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش در ایران انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که مدل پیشنهادی در پنج سطح طراحی شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که نگرش مثبت، عوامل اخلاقی-رفتاری و تاب‌آوری از جمله مؤلفه‌های کلیدی و مستقل هستند که تأثیر قابل توجهی بر سایر متغیرها دارند.

مطالعات بین‌المللی نیز بر نقش ورزش در توسعه سرمایه انسانی و بهبود تحرک اجتماعی تأکید دارند. گیلیانتونی^۱ (۲۰۰۴) در پژوهش خود تحت عنوان «حقوق بشر، جهانی‌سازی و آموزش و پرورش جهت‌دار: مطالعه موردی ورزش» بیان می‌کند که توسعه سرمایه انسانی در ورزش مستلزم فراهم‌سازی فرصت‌های برابر برای مشارکت زنان در تصمیم‌گیری، ایجاد روابط مبتنی بر احترام متقابل، و تسهیل فرصت‌های آموزشی و داوطلبانه در مربیگری است. لاوسون^۲ (۲۰۰۵) نیز به پنج اثر کلیدی برنامه‌های ورزشی بر جامعه اشاره می‌کند: (۱) تقویت ارتباطات اجتماعی؛ (۲) توسعه هویت‌های جمعی؛ (۳) بهبود سلامت عمومی؛ (۴) ارتقای سطح رفاه؛ (۵) توسعه سرمایه انسانی. او تأکید می‌کند که موفقیت این برنامه‌ها مستلزم حضور متخصصانی است که مهارت‌های افراد را در جهت بهبود جامعه توسعه دهند.

اسکونکورف^۳ (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای پیرامون «نقش ورزش در توسعه اجتماعی در جوامع محروم» نشان داد که حضور فعال جوانان در برنامه‌های ورزشی، موجب شکل‌گیری مهارت‌های اجتماعی، افزایش حس همدلی، و توانمندسازی آن‌ها برای پاسخگویی به نیازهای اجتماعی می‌شود. ریس و ویرا^۴ (۲۰۱۶) نیز در پژوهشی تحت عنوان «ورزش به عنوان ابزاری برای توسعه کشورهای در حال توسعه» سه چالش اصلی را شناسایی کردند: (۱) ضرورت همکاری میان ذی‌نفعان؛ (۲) تضاد اهداف در برنامه‌های ورزشی؛ (۳) میزان مشارکت جامعه. این چالش‌ها در تدوین سیاست‌های توسعه‌محور در ورزش باید مورد توجه قرار گیرند.

علاوه بر این، مطالعات جدیدتر به نقش رسانه‌های اجتماعی در ترویج توسعه اجتماعی از طریق ورزش اشاره دارند. ویجایا^۵ (۲۰۲۳) بر این باور است که هرچند موانع متعددی در مسیر ارتقای مهارت‌های زندگی ورزشکاران جوان وجود دارد، اما رسانه‌های اجتماعی، ظرفیت قابل توجهی در تسهیل یادگیری و تشویق مشارکت مدنی دارند. آل‌میدا^۶ (۲۰۲۳) نیز در یک مطالعه مروری به این نتیجه رسید که ورزش، از طریق تأثیر بر اعتمادبه‌نفس، مهارت‌های ارتباطی و همدلی، نقش مهمی در تحرک اجتماعی ایفا می‌کند.

کوچانک و همکاران^۷ (۲۰۲۰) تأثیر مثبت برنامه‌های توسعه تحرک اجتماعی را بر افزایش مهارت‌های شغلی و خودکارآمدی حرفه‌ای تأیید کردند. لین و همکاران^۸ (۲۰۱۸) نیز در مطالعه‌ای کیفی، تجربیات مثبت جوانان آسیایی را از مشارکت در برنامه‌های توسعه جوانان بررسی کرده و دریافتند که برنامه‌های ورزشی ساختاریافته، به ارتقای مهارت‌های

^۱ Giulianiotti

^۲ Wijaya

^۳ Almeida

^۴ Kochanek

^۵ Lin et al

فردی و اجتماعی، افزایش هویت‌یابی و بهبود رفتارهای سالم منجر می‌شوند.

از منظر نظری، یافته‌های این پژوهش با مطالعات *تکال* (۲۰۲۰) که توسعه تحرک اجتماعی از طریق اوقات فراغت را بررسی کرده است، همسو است. او نشان داد که ورزش می‌تواند بستری برای شکل‌گیری هویت فردی، تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی باشد. در همین راستا، هولت و همکاران^۲ (۲۰۲۰) بر نقش رقابت سالم در توسعه جوانان تأکید کرده و نشان دادند که ورزش می‌تواند به تعمیم مهارت‌ها به حوزه‌های مختلف زندگی کمک کند.

در نهایت، برونر^۳ (۲۰۲۳) استدلال می‌کند که برای بهره‌گیری بهینه از ظرفیت‌های ورزش در توسعه اجتماعی، برنامه‌های ورزشی باید متناسب با محیط، فردمحور و دارای رویکردی حمایتی و هدایتگر باشند. جونز و همکاران^۴ (۲۰۲۰) پیشنهاد کردند که تمرکز بر توانمندسازی زنان از طریق برنامه‌های ورزشی می‌تواند به افزایش خودکارآمدی و مهارت‌های زندگی آنان منجر شود.

نتیجه کلی این پژوهش این است که توسعه تحرک اجتماعی از طریق ورزش مستلزم یک رویکرد جامع است که شامل ایجاد فرصت‌های برابر، تسهیل یادگیری مهارت‌های زندگی، ترویج مشارکت مدنی و بهره‌گیری از ابزارهای نوین مانند رسانه‌های اجتماعی باشد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران، مربیان و نهادهای مرتبط در تدوین برنامه‌های ورزشی مبتنی بر توسعه اجتماعی کمک کند.

با توجه به نتایج تحقیق مبنی بر اهمیت مؤلفه تحقیق در میان مؤلفه‌های توسعه عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش، پیشنهاد می‌شود تصمیم‌گیران این حوزه به غربالگری افراد فعال و غیرفعال جامعه در حوزه فعالیت‌های ورزشی، و تمرکز بر افراد غیرفعال ضمن ارتقا سبک زندگی این افراد اقدام نمایند. پیشنهاد دیگر آن است که با درگیر نمودن گروه‌ها و افراد مختلف با هر نژاد و طبقه‌ای به فعالیت‌های ورزش همگانی، ضمن پوشش سراسری ورزش به توسعه ورزش در میان زنان در این حوزه نیز اقدام کنند.

با توجه به نتایج سؤال تحقیق در میان مؤلفه‌های توسعه عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش، پیشنهاد می‌شود تا تصمیم‌گیران با پوشش سطوح شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی ورزش و ارزیابی سطح دسترسی به این اهداف در ورزش، ضمن دستیابی به درک کلی از وضعیت واقعی ورزش به افزایش دسترسی به اهداف مربوط به سبک زندگی اقدام نمایند. نیز پیشنهاد می‌شود تا با به‌روزرسانی آموزش‌ها در ورزش با تمرکز بر نیازهای نسل جوان، ضمن افزایش کیفیت فعالیت‌های مربوط به ورزش، اقدام به ارتقا سطح دسترسی به اهداف مربوط به نسل جوان کنند. حال اگر هدف این تصمیم‌گیران انجام اقدامات اساسی یا تمرکز بر اصل و پایه موضوع باشد، می‌توانند بر اولویت‌های

^۱ Ettekal

^۲ Holt,

^۳ Bruner,

^۴ Jones

قرار گرفته در لایه تأثیرگذارها یا علت‌ها تمرکز نموده و برنامه‌های خود را متناسب با آن تدوین نمایند. در واقع برای این منظور در حوزه الگوی عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش برای بهبود تحرک اجتماعی زنان ورزشکار بایستی بر ابعاد عوامل رفتاری، عوامل گروهی و مسئولیت در قبال جامعه تمرکز کنند. این مسأله هنگامی که تکنیک با رویکرد مدل سازی ساختاری- تفسیری آمیخته شد دقت و اعتبار بیشتری پیدا کرد و نتایج مستدل‌تری ارائه نمود. دستاوردهای پژوهش حاضر می‌تواند منجر به گسترش ادبیات مربوط به الگوی عوامل مؤثر بر بهبود تحرک اجتماعی با تأکید بر ظرفیت‌های ورزش شود. علاوه بر این، نتایج این پژوهش می‌تواند برای گروه‌های مختلفی از جمله مدیران در رده‌های مختلف سازمان‌های ورزشی، کارساز بوده و به عنوان راهنمایی برای مدیران این سازمان‌ها باشد.

تضاد منافع

این مقاله استخراج شده از رساله دکتری است و تحت حمایت مالی ارگانی نمی باشد.

References

- Almeida, L., Dias, T., Corte-Real, N., Menezes, I., & Fonseca, A.(2023). Positive youth development through sport and physical education: a systematic review of empirical research conducted with grade 5 to 12 children and youth. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1-27.
- Asheghi, B., Beyg mohamadi, T., & Hematinezhad, M.(2023). Identifying the Mindset of experts regarding the development factors of women's public sport culture. *Research on Women's Sports*, 1(1), 35-54. (In Persian).
- Benkorti, A.(2024). Strategies for social mobility through sports and/or school in working-class Moroccan families. *Sport, Education and Society*, 1-14.
- Bagheri, M., Boudaghi, A., & Karami, F.(2022). Modelling Drivers Affecting Intergenerational Social Mobility of Women in Dehloran City. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 20(3), 7-56.(In Persian).
- Bruner, M. W., McLaren, C. D., Sutcliffe, J. T., Gardner, L. A., Lubans, D. R., Smith, J. J., & Vella, S. A.(2023). The effect of sport-based interventions on positive youth development: A systematic review and meta-analysis. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 16(1), 368-395.
- Breen, R., & Müller, W.(Eds.).(2020). *Education and intergenerational social mobility in Europe and the United States*. Stanford University Press.
- Cherappurath, N., Shamshadali, P., Elayaraja, M., & KI, D. A. K.(2024). Mapping the field: A bibliometric analysis of women's football research trends and future directions. *Apunts Sports Medicine*, 59(223), 100448.
- Ettekal, A. V., & Agans, J. P.(2020). Positive youth development through leisure: Confronting the COVID-19 pandemic. *Journal of Youth Development*, 15(2), 1-20.

- Fenton, A., Keegan, B. J., & Parry, K. D.(2023). Understanding sporting social media brand communities, place and social capital: A netnography of football fans. *Communication & Sport*, 11(2), 313-333.
- Gemar, A.(2020). Sport as culture: Social class, styles of cultural consumption and sports participation in Canada. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(2), 186-208.
- Holt, N. L., Deal, C. J., & Pankow, K.(2020). Positive youth development through sport. *Handbook of sport psychology*, 429-446.
- Heckman, J., & Landersø, R.(2022). Lessons for Americans from Denmark about inequality and social mobility. *Labour economics*, 77, 101999.
- Jones, G. J., Edwards, M. B., Bocarro, J. N., Svensson, P. G., & Misener, K.(2020). A community capacity building approach to sport-based youth development. *Sport Management Review*, 23(4), 563-575.
- Krishna, A., & Haglund, E.(2008). Why do some countries win more Olympic medals? Lessons for social mobility and poverty reduction. *Economic and Political Weekly*, 143-151.
- Karimi, J., Abbasi, H., & eydi, H.(2022). Sociological explanation of social development model based on sports development. *Sport Management and Development*. (In Persian).
- Kelley, J.(2022). A theory of social mobility, with data on status attainment in a peasant society. Canberra: Australian National University
- Kochanek, J., & Erickson, K.(2020). Interrogating positive youth development through sport using critical race theory. *Quest*, 72(2), 224-240.
- Lower-Hoppe, L. M., Anderson-Butcher, D., Newman, T. J., & Logan, J.(2021). The influence of peers on life skill development and transfer in a sport-based positive youth development program. *Journal of Sport for Development*, 9(2), 69-85.
- Ladwig, G., Tanck, J. A., Quittkat, H. L., & Vocks, S.(2024). Risks and benefits of social media trends: The influence of “fitspiration”, “body positivity”, and text-based “body neutrality” on body dissatisfaction and affect in women with and without eating disorders. *Body Image*, 50, 101749.
- Li, Y.(2023). Intergenerational social mobility in China. In *Social Inequality In China* (pp. 19-48).
- McGovern, M. M., Lowenstein, N. A., & Matzkin, E. G.(2023). Sports medicine considerations when caring for the transgender athlete. *Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation*, 5(4), 100736.
- Mare, R. D., & Song, X.(2023). Social mobility in multiple generations. *Research in Social Stratification and Mobility*, 88, 100806.

- Mutz, M., & Müller, J.(2021). Social stratification of leisure time sport and exercise activities: comparison of ten popular sports activities. *Leisure Studies*, 40(5), 597-611.
- Mohammad Hassan, F.(2024). Determining the Efficiency Rate and Ranking of Women's Sports Clubs in 22 Districts of Tehran using Data Envelopment Analysis(DEA). *Research on Women's Sports*, 1(2), 161-178. doi: 10.22089/rws.2024.(In Persian).
- manuchehri, M., naderian, M., marvi, M., & mostahfezian, M.(2024). Identifying Social Factors Affecting the Entry of Women in the Sports Management Structure of Iran. *Research on Women's Sports*, 1(2), 215-234. (In Persian).
- Moses, M. M., & Ruseski, J. E.(2021). Using behavioral economics to improve health through sports participation and physical activity. In *Behavioural Sports Economics*(pp. 302-327). Routledge.
- Mare, R. D., & Song, X.(2023). Social mobility in multiple generations. *Research in Social Stratification and Mobility*, 88, 100806.
- Pott, A., Crul, M., & Schneider, J.(2022). Producing pathways to success: New perspectives on social mobility. In *New Social Mobility: Second Generation Pioneers in Europe*(pp. 1-20). Cham: Springer International Publishing.
- Richardson, K., & Fletcher, T.(2020). Community sport development events, social capital and social mobility: a case study of Premier League Kicks and young black and minoritized ethnic males in England. *Soccer & Society*, 21(1), 79-95.
- Spaaij, R.(2009). Sport as a vehicle for social mobility and regulation of disadvantaged urban youth: Lessons from Rotterdam. *International review for the sociology of sport*, 44(2-3), 247-264.
- Spaaij, R.(2013). Changing people's lives for the better? Social mobility through sport-based intervention programmes: Opportunities and constraints. *European Journal for Sport and society*, 10(1), 53-73.
- Touhidi, Soheila, Moharramzadeh, Mehrdad, Imanzadeh, Massoud, Esgandari Dastagari, Simin(2022). Investigating Mediating Role of Social Vitality in Effect of Social Marketing on Development of Women's Public Sports in Ardabil Province. *Human Resource Management in Sports*, 9(2), 397-411. (In Persian).
- taghavi sangdehi, F., Hosseini, S. R., & Dehghanpouri, H.(2024). The effect of Perceived Crowding on women's participation in sports activities with the mediating role of perceived risk. *Research on Women's Sports*, 1(3), 235-254. (In Persian).
- Wijaya, M. S., Hidayat, Y., & Sutresna, N.(2023). Integration of life skills through hockey in the framework of positive youth development. *JUARA: Jurnal Olahraga*, 8(1), 639-647.

